

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی آیه میثاق از دیدگاه عرفای معاصر

تألیف:

خدیجه سعیدی بروجنی

سرشناسه	: سعیدی بروجنی، خدیجه، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی آیه میثاق از دیدگاه عرفای معاصر / تألیف خدیجه سعیدی بروجنی؛ ویراستار نسرین کردیزدی.
مشخصات نشر	: گرگان: انتشارات نوروزی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۶۵ ص.
شابک	: 978-600-449-069-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: تفاسیر (سوره اعراف. آیه ۱۷۲) — نقد و تفسیر
موضوع	: تفاسیر شیعه — قرن ۱۴
موضوع	: Qur'an -- Shiite hermeneutics -- 20th century
موضوع	: ازلیت و ابدیت Eternity
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ س ۷/۴/۱۰۲/۲۶ BP
رده بندی دیویی	: ۱۸۰۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۴۶۷۱۹۴

بررسی آیه میثاق از دیدگاه عرفای معاصر

تألیف: خدیجه سعیدی بروجنی

ویراستار: نسرین کردیزدی

صفحه آرا و طراح جلد: بهاره عزت تبار

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۶۴ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۳۰۰

شماره شابک: ۶-۰۶۹-۴۴۹-۶۰۰-۹۷۸

چاپ و نشر: نوروزی-۱۷۳۲۲۴۲۲۵۸

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

نشانی: گلستان، گرگان، خیابان شهید بهشتی، بازار رضا(ع). ۰۱۷-۳۲۲۴۲۲۵۸

دورنگار: ۰۱۷-۳۲۲۲۰۴۷ آدرس الکترونیکی: Entesharate.noruzi@gmail

سایت انتشارات: www.Entesharate-noruzi.com

۱	پیشگفتار
۲	مقدمه
۳	توضیحات کلی در مورد سوره اعراف و آیه میثاق
۳	زمان میثاق آلت
۴	نزول سوره اعراف
۵	تعداد آیات سوره اعراف
۵	نام سوره اعراف
۵	برخی ویژگی های سوره اعراف
۶	فضای نزول و غرض سوره اعراف
۶	بررسی آیه ۱۷۲ سوره اعراف
۸	آیه میثاق در آینه روایات
۱۱	دیدگاه مفسران بزرگ در مورد آیه میثاق
۱۵	بررسی آیه میثاق از دیدگاه صدرا
۲۱	بررسی آیه میثاق از دیدگاه مصباح یزدی
۲۴	بررسی آیه میثاق از دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی
۲۵	دیدگاه متکلمان در مورد آیه میثاق
۲۶	دیدگاه سید مرتضی
۲۷	دیدگاه شیخ مفید
۲۷	دیدگاه شیخ طوسی
۲۸	دیدگاه ابن شهر آشوب
۲۹	دیدگاه عرفای معاصر
۲۹	نظر عرفای معاصر در مورد آیه میثاق چیست؟
۲۹	دیدگاه علامه طباطبایی
۳۰	دیدگاه آیت الله جوادی آملی
۳۱	دیدگاه امام خمینی
۳۲	دیدگاه محمد حسینی همدانی
۳۳	دیدگاه شهید مرتضی مطهری
۳۵	دیدگاه بانو مجتهده امین اصفهانی
۳۶	آیا این پیمان با زبان حال بوده یا زبان قال؟

۳۶	دیدگاه علامه طباطبائی
۳۶	دیدگاه آیت الله جوادی آملی
۳۷	دیدگاه محمد حسینی همدانی
۳۸	دیدگاه شهید مرتضی مطهری
۳۸	دیدگاه بانو مجتهده امین اصفهانی
۳۹	هدف از این پیمان چیست؟
۳۹	دیدگاه علامه طباطبائی
۳۹	دیدگاه آیت الله جوادی آملی
۴۰	دیدگاه امام خمینی
۴۰	دیدگاه محمد حسینی همدانی
۴۱	دیدگاه شهید مرتضی مطهری
۴۱	دیدگاه بانو مجتهده امین اصفهانی
۴۲	آیا این عهد و پیمان با همه نسل ها بوده یا افرادی خاص؟
۴۲	دیدگاه علامه طباطبائی
۴۲	دیدگاه آیت الله جوادی آملی
۴۲	دیدگاه امام خمینی
۴۳	دیدگاه محمد حسینی همدانی
۴۷	دیدگاه شهید مرتضی مطهری
۴۷	دیدگاه بانو مجتهده امین اصفهانی
۴۸	آیا عالم ذر یا میثاق واقعی است یا یک عالم تمثیلی؟
۴۸	دیدگاه علامه طباطبائی
۴۸	دیدگاه آیت الله جوادی آملی
۵۰	دیدگاه شهید مرتضی مطهری
۵۰	دیدگاه بانو مجتهده امین اصفهانی
۵۱	مناقشات پیرامون عالم ذر و میثاق
۵۹	بحث و نتیجه گیری
۶۲	فهرست منابع

پیشگفتار

«یا خَیْرَ مَعْرُوفٍ عَرَفَ، یا سِرُّوزَ الْعَارِفِینَ، مَنْ عَلِمَنَا بِمَعْرِفَتِکَ، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الذِّینَ بَکَ عَرَفُوكَ»

یکی از مسائل مهمی که در ادبیات فارسی بسیار مورد توجه است، شناخت عرفا و ادبا نسبت به بار معنایی آیات و احادیث می باشد، یکی از آیاتی که در بین عرفا بسیار مورد توجه قرار گرفت آیه ۱۷۲ سوره اعراف (آیه آلست). «وَ إِذْ أَخَذَ رَبُّکَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَ أَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّکُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا یَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا کُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِینَ. أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَکَ آبَاؤُنَا وَ مِنْ قَبْلُ وَ کُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِکُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ» می باشد. آیه الست، بنا به نظر بسیاری از دانشمندان علوم دینی و عارفان، به عهد و پیمان خداوند با بندگان و گرفتن اقرار بر ربوبیت خود اشاره می کند، ولی در چند و چون این عهد و پیمان و مسائل مربوط به آن میان علما اختلاف فراوانی است. چرا که مفاهیمی که عرف در این باره خلق کرده اند با نظر متکلمان و مفسران و دیگر اندیشمندان اسلامی متعارض است. هدف ما در این کتاب پاسخ به این سوال است که عرفا چگونه با این مفهوم برخورد کرده اند و چه نظریات و تأویل هایی از آن ارائه داده اند؟ برای این منظور، متون عرفانی باب بررسی بررسی شده و معانی و مفاهیمی که عرفا در آثار خود درباره آلست و عالم در خلق کرده اند به صورت کامل جمع آوری و بعد از طبقه بندی نظرات، به صورت نوشتاری در چهار باب منظم ارائه شده است. امید است که مورد پسند ارباب بینش و اصحاب دانش قرار گیرد، و نگاه را اثری خواندنی و ماندنی به یادگار بماند.

تابستان ۱۳۹۵

خدیدجه سعیدی بروجنی

مقدمه

خدای سبحان در قرآن کریم می‌فرماید: وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ؛ به خاطر بیاور زمانی را که پروردگارت از پشت فرزندان آدم «ذریه» آنها را برگرفت، آنان را گواه بر خودشان گرفت و از آنها پرسید: آیا من پروردگار شما نیستم، آنان همگی گفتند: آری، ما گواهی دادیم. (اعراف، آیه ۱۷۲) از ظاهر برمی‌آید که خطاب خداوند در واقع همان جوهره و فطرت خداجوی انسان است که هیچ‌گاه از طلب حق و اقرار به ربوبیت پروردگار خالی نبوده است. اما در دیدگاه عرفا، «عهد الست» به این معنا است که نفوس و اواح موجودات، قدیم و ازلی‌اند و روان‌ها پیش از پیکرها آفریده شده است. از این و یکی از مسائل مهم معارف دینی که ریشه در قرآن و روایات داشته و مباحث قابل توجهی در دین و مذاهب اسلامی به خود اختصاص داده است مسئله عالم ذر می‌باشد که میدان فاعل است و محتان گردیده است. بحث عالم ذر به خاطر ارتباط مهمی که با یکی از مقاطع خاص زندگی انسان داشته و نقش ویژه‌ای در سرنوشت او دارد و از طرفی عالمی اسرار آمیز، جذاب و پرحشر از حقایق و معارف الهی و انسانی است، همواره یکی از موضوعاتی بوده که ذهن‌های جستجوگر را به خود مشغول داشته است. علاوه بر تفاسیر قرآن که در آنها ذیل همین آیه درباره الست و عالم ذر و کیفیت آن با آوردن احادیث و روایات مختلف بحث کرده‌اند، چند مقاله نیز به صورت مستقل تألیف شده و همچنین در کتاب‌های شرح اصطلاحات و تعبیر عرفان درباره آن بحث شده است. ولی هیچ کدام از آنها مفاهیم خلق شده درباره موضوع الست در سون عرفانی ادبیات فارسی را ذکر نکرده‌اند، بلکه بیشتر به خود این مفهوم و کیفیت وقوع و تأثیرات آن در زندگی و رویکرد متکلمان و فقها و مفسران درباره آن پرداخته‌اند. در نوشتار حاضر کوشیده شده است تا یادی از عهد اول با هدف بازگشت انسان به خویشستن خویش و عهدشناسی توحیدی و فطری‌شناسی و فطرت‌یابی که همانا بازشناسی خود و یگانگی با حقیقت وجودی خویشستن است، صورت پذیرد؛ و به نظر می‌رسد نوآوری نوشتار حاضر در این است که مناقشات هریک از دیدگاه‌های مفسران، متکلمان و عرفای معاصر به روشنی بیان شده است.